

Управління освіти і науки Кам'янець-Подільської
міської ради
Заклад дошкільної освіти (ясла-садок) № 20
комбінованого типу

БАТЬКІВСЬКИЙ КАЛЕЙДОСКОП

*Журнал
для батьків*

4/2020

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Бондарчук Т.С., вихователь з фізкультури

Демиденко А.М., музичний керівник

Довгалюк О.С., асистент вихователя, вчитель реабілітолог

Івасечко О.Б., вихователь-методист, заступник головного редактора журналу

Конфітовська С.І., завідувач закладу дошкільної освіти, головний редактор журналу

Мельник Я.М., медична сестра

Олійник О.В., вчитель – дефектолог,

Олійник Т.Г., вчитель-логопед, секретар редакційної колегії

Петренко Н.В., вчитель-логопед

Пітик О.О., вчитель-логопед

Погосян А.Р., вчитель-логопед

Шкварська Т.М., практичний психолог

НА СТОРІНКАХ ЖУРНАЛУ

1. Ранні прояви порушення мовлення
2. Поради батькам, які мають у сім'ї дитину з порушеннями мовлення
3. Види мовленнєвих порушень
4. Мовленнєві порушення
5. Цікавинки для вашої дитинки

ВІДПОВІДАЛЬНІ ЗА ВИПУСК:

ОЛІЙНИК Т.Г.,
вчитель-логопед

ПЕТРЕНКО Н.В.,
вчитель-логопед

Мова — система звукових і графічних знаків, що виникла на певному рівні розвитку людства, розвивається і має соціальне призначення; правила мови нормалізують використання знаків та їх функціонування як засобів людського спілкування.

Мовлення — це спілкування, контакт між людьми, обмін думками і почуттями, інформацією.

Створені в дитячому садку умови доповнюють виховання, яке отримує дитина в сім'ї. На родину покладена величезна відповідальність за майбутнє дитини і за те, як її сприйме суспільство. Тому найважливішим завданням вчителів-логопедів дитячого садка є зробити батьків не просто союзниками, а грамотними помічниками з даного питання. В нашому закладі функціонує чотири групи спеціального призначення для дітей з порушеннями мовлення. В даний час не всі батьки розуміють проблеми дітей з важкими порушеннями мовлення, неадекватно оцінюють їх можливості, часом просто не розуміють суті корекційної роботи. Батьків цікавлять питання про те, що потрібно зробити, щоб уникнути неправильного мовленнєвого розвитку дитини, навчити спілкуватися з однолітками, як домогтися чистої звуковимови, як зробити процес оволодіння рідною мовою бажаним і радісним.

Мова - це цінний подарунок природи, завдяки якому люди отримують великі можливості спілкування. Мовлення об'єднує людей в їх діяльності, допомагає розуміти, формує погляди і переконання, надає людині величезну послугу в пізнанні світу.

Однак на появу і становлення мовлення людині відводиться дуже мало часу - ранній і дошкільний вік. Саме в цей період створюються сприятливі умови для її розвитку і усного мовлення, закладається фундамент для читання і письма та подальшого мовленнєвого розвитку дитини. Будь-яка затримка або порушення в ході розвитку мовлення дитини відбиваються на її діяльності і поведінці.

Діти, які погано розмовляють, починають усвідомлювати свій недолік, стають мовчазними, сором'язливими, нерішучими, відчують труднощі в спілкуванні. На жаль, за даними світової статистики, йде тенденція до різкого погіршення мовленнєвого розвитку дітей. Чому ж так відбувається? **Причин цьому безліч:** – *важка вагітність і пологи;* – *пологова травма;* – *інфекційні захворювання матері або дитини;* – *куріння, вживання алкогольних або наркотичних речовин одного або обох батьків;* – *неправильне харчування;* – *погана екологія;* – *педагогічна занедбаність;* – *звуження «живого» спілкування батьків з дітьми;* – *нестача педагогічних знань з виховання та освіти у батьків.*

Співпраця сім'ї та вчителя-логопеда дозволяє підвищити педагогічну культуру батьків, відповісти на хвилюючі їх питання, визначити систему дій щодо усунення мовленнєвих порушень у дітей.

РАННІ ПРОЯВИ ПОРУШЕННЯ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ

На кінець 1 місяця життя малюк не плаче перед годуванням;

На кінець 4 місяця життя дитина не посміхається, коли з нею розмовляють, відсутнє гуління;

На кінець 5 місяця життя – не прислухається до музики і сторонніх звуків;

На 7 місяці життя – не впізнає голоси близьких людей, не реагує на інтонації;

На кінець 9 місяця – відсутній лепет і дитина не може повторити звукосполучення і склади, наслідуючи інтонацію дорослого;

На кінець 10 місяця малюк не махає головою на знак заперечення чи рукою на знак прощання;

В 1 рік – не говорить ні слова і не виконує прості прохання («дай», «покажи»);

В 1,4 роки – не називає маму «мамою», а тата «татом»;

В 1,9 роки – не говорить 5-6 осмислених слів;

В 2 роки – не показує частини тіла, які дитині називають, не виконує прохання типу «іди в кімнату і принеси м'яч», не впізнає близьких людей на фотографіях;

В 2,5 роки – не знає різниці між поняттями «великий» і «малий»;

В 3 роки – не може переказати короткі віршики і казки, не може визначити який з предметів більший, не називає свого імені;

В 4 роки – не знає назв кольорів, не може розказати жодного віршика.

Кожна дитина, яка приходить у цей світ, унікальна і неповторна. Кожна є маленькою особистістю зі своїм характером, своїм світобаченням, своїми радіщами і печальми. І найважливіше завдання дорослого — не лише оточити дитину любов'ю та ласкою, а й зрозуміти дитячу душу, допомогти попередити або подолати труднощі, які можуть спіткати її на життєвому шляху. З маленького немовляти дитина перетворюється на повноцінного співрозмовника, що не лише підтримує розмову, а й висловлює власні думки, роздуми, переживання, захоплення.

Надзвичайно швидкі темпи, якими дитина опановує мовлення, здавна вражають як батьків, так і вчених, котрі вивчають проблеми дитячого розвитку. Вивченням мовлення дітей займається багато наук — психологія, педагогіка, лінгвістика. Але є серед них й окрема галузь науки, що вивчає порушення мовленнєвого розвитку, — **логопедія**. Це психолого-педагогічна наука, яка за допомогою спеціальних методів вивчає проблеми виявлення (діагностики), попередження та виправлення (корекції) порушень мовлення як у дітей, так і у дорослих.

Саме логопедичні знання допоможуть вам правильно оцінити мовленнєвий розвиток своєї дитини, вчасно звернути увагу на можливі проблеми, аби не втратити дорогоцінного часу для якнайшвидшого їх подолання. Практика свідчить, що своєчасне **логопедичне втручання** є одним із сучасних засобів запобігання неуспішності дітей у школі і водночас ефективним способом стимуляції психічного розвитку дитини в цілому. **Вчитель-логопед** допоможе виявити проблему в розвитку мовлення, усунути її, проведе профілактику порушень читання і письма.

Скороговорка

В садочку у Пилипа виросла висока липа.
Не лінь було Пилипу щодня полоти липу.
«Спасибі», до Пилипа шепоче листям липа.

Потішка

Лис Микита в лісі жив,
Лис Микита ліс любив.
Лиш прокинеться він рано —
Ліс шумить йому гілками.
Лише сонечко зійде —
Лис Микита лісом йде.

Віршик

І «Л» по праву гордитися має,
Що такі гарні слова вона знає!
Любов і людяність людям дарує.
Ласкавим і лагідним стать пропонує.
Будь люблячим сином своєї України,
Лелій її душу у злагоді й мирі!

Поради батькам, які мають у сім'ї дитину з порушеннями мовлення:

- ✚ Не порівнюйте її з іншими дітьми, які добре розмовляють, читають, пишуть.
- ✚ Завжди розмовляйте з дитиною чіткою правильною мовою.
- ✚ Підтримуйте тісний зв'язок з логопедом, психологом, вихователем чи вчителем.
- ✚ Не повторюйте за дитиною неправильну вимову звуків.
- ✚ Постійно стежте за правильністю мовлення дітей.
- ✚ Використовуйте кожен вільну хвилину для розмови з дитиною.
- ✚ Пам'ятайте, що головними та провідними співрозмовниками в родині є мати, батько, дідусь чи бабуся.
- ✚ Пам'ятайте, що ваше мовлення є взірцем для наслідування, тому воно мусить бути завжди правильним.
- ✚ Частіше спонукайте дитину розповідати про побачене на прогулянці, у парку, на вулиці, дорогою в дитячий садок. Так швидше розвивається її зв'язне мовлення.
- ✚ Постійно поповнюйте словник дитини новими словами.
- ✚ Уточнюйте значення слів, збагачайте дитячу мову прислів'ями, приказками, загадками, образними народними виразами.
- ✚ Мотивуйте дитину на розмови, хваліть кожний прояв бажання розмовляти.
- ✚ Якомога більше залучайте дітей до ігор, розповідайте казки, розучуйте пісні, загадки, скоромовки, вірші.
- ✚ Уважно ставтесь до запитань вашої дитини. Ваша відповідь повинна бути чіткою, доступною, зрозумілою малюкові. Спонукайте дитину до запитань.
- ✚ **Пам'ятайте:** мовлення – це основа людського розуму, завдяки якому ваша дитина стане впевненою, розумною та успішною!
- ✚ Своєчасно і правильно розпочата корекційна робота – важлива умова успішного подолання мовленнєвих вад вашої дитини!
- ✚ Звертайтеся за консультацією до логопеда закладу і Ви зможете отримати поради щодо допомоги своїм дітям в нелегкій справі виправлення недоліків мовлення.

Серед порушень психофізичного розвитку у дітей дошкільного віку вади мовлення спостерігаються чи не найчастіше. І це не випадково. Мовлення — дуже складна психічна функція. Його нормальний розвиток можливий лише за умови сформованості мислення, уваги, пам'яті, сприймання (насамперед слухового, зорового), рухової сфери дитини тощо. Будь-яке відхилення у розвитку названих процесів обов'язково позначається на стані мовлення дитини.

Порушення мовлення у дошкільників мають здатність до патологічного закріплення, що призводить до різних стійких помилок як в усному мовленні, так і на письмі. Ось чому всі батьки мають знати, які мовленнєві порушення найчастіше трапляються у дітей дошкільного віку, у чому вони виявляються, які можуть мати наслідки для психічного розвитку дитини та для її навчання у школі, як запобігти їхньому виникненню і що необхідно зробити для їхнього своєчасного подолання.

Види мовленнєвих порушень

- ✦ Дислалія
- ✦ Риолалія
- ✦ Дизартрія
- ✦ Заїкання (заїкуватість)
- ✦ Алалія
- ✦ Дислексія та дизграфія
- ✦ Затримка мовленнєвого розвитку
- ✦ Фонетико-фонематичний недорозвиток мовлення (ФФНМ)
- ✦ Загальний недорозвиток мовлення (ЗНМ)

Мова — це великий дар природи, розвинутий і вдосконалений за тисячоліття з того часу, як людина стала людиною (*Кіндрат Крапива*).

Батьки повинні пам'ятати,

1. Для закріплення результатів логопедичної роботи ваші діти потребують постійних домашніх занять.
2. Час занять (15 - 20 хв) має бути закріплено в режимі дня. Постійне час занять дисциплінує дитину, допомагає засвоєнню навчального матеріалу.
3. Необхідно визначити, хто саме з дорослого оточення дитини буде з ним займатися за завданнями логопеда; необхідно виробити єдині вимоги, які будуть пред'являтися до дитини.
4. При отриманні завдання уважно ознайомтеся з його змістом, переконайтеся в тому, що воно вам зрозумілі. Проконсультуйтеся з вчителем-логопедом.
5. Підберіть наочний або ігровий матеріал, який вам буде потрібно для занять. Продумайте, який матеріал ви можете виготовити спільно з дитиною.
6. Будьте терплячі та уважні до дитини під час занять. Не забувайте відзначати успіхи дітей, хвалити їх за досягнуті результати.

Бажаємо вам успіхів у заняттях, радості в спілкуванні!

МОВЛЕННЄВІ ПОРУШЕННЯ

Дислалією називають порушення звуковимови, не пов'язаної з вадами слуху, порушеннями іннервації мовленнєвого апарату чи недолками розумового розвитку дитини. Дислалія належить до найпоширеніших порушень мовленнєвого розвитку у дошкільнят. Причини її виникнення можуть бути дуже різними, наведемо основні:

- Порушення у будові артикуляційного апарату
- Наслідування
- Недоліки слухового сприймання звуків
- Негативні біологічні та соціальні чинники

Ринолалія

Найтиповішою ознакою **ринолалії** є гугнявий відтінок голосу у дитини з нормальним слухом. Порушення звуковимови та тембру голосу найчастіше є наслідком розщипини піднебіння або вад носової прохідності.

Заїкання (заїкуватість)

Заїкання — це порушення темпу та ритму мовлення внаслідок судом, що виникають у м'язах артикуляційних органів (язика, губ, м'якого піднебіння), голосових зв'язках, органах дихання (судомний видих чи вдих). Це порушення мовлення досить поширене серед дітей різного віку. Часто заїкання спостерігається також у підлітків і дорослих.

Слід знати основні правила мовлення при заїканні:

- добре подумай про те, що хочеш сказати, перш ніж почати говорити;
- початок фрази слід говорити трохи тихіше та повільніше;
- вдих і видих під час мовлення треба робити через рот;
- вдих має бути коротким, але не різким, а видих — довгим і плавним, безшумним;
- зробивши вдих, слід одразу, але плавно починати говорити;
- ніколи не слід говорити на вдихові;
- голосні звуки, особливо наголошені, слід говорити чітко, а приголосні легко і без притиску;
- речення слід ділити на короткі ритмічні відрідки, кожен з яких вимовляється немовби злито, як одне слово.

Дислалія може виявлятися двоюко:

- 1) спотворення звука, коли звук, який вимовляє дитина, відрізняється від нормального наявністю присвисту, надмірного шуму, призвуків тощо. Наприклад, горловий Р, міжзубний С (при вимові С кінчик язика просунутий між зубами, до звука С додається надмірний шум) тощо;
- 2) заміна одного звука іншим. Наприклад, складний звук Р дитина замінює на Л {лак замість рак, лука замість рука} або звук С дитина замінює на звук Ш (шобака замість собака, шамокат замість самокат) тощо.

Дизартрія

Дизартрією називають вади звуковимови, спричинені порушенням іннервації мовленнєвого апарату. Іннервація забезпечує певний тонус м'язів, у тому числі і м'язів артикуляційних органів. Якщо вона порушена, виникають паралічі або парези. В одних випадках м'язи сильно напружуються (дитина не може розтягнути губи в усмішці, язик сильно відтягнутий у глибину рота і нагадує напружену кульку тощо), в інших — м'язи навпаки занадто розслаблені (язик великий, неповороткий, куточки рота опущені вниз, носогубні складки розгладжені). Порушення іннервації можуть бути односторонніми. У цьому разі язик повернутий у бік, де напруження м'язів вище; дитина не може утримати язик по центру.

Дислексія Дисграфія

Дислексія — часткове специфічне порушення процесу читання, яке виражається стійкими специфічними помилками, які зумовлені не сформованістю або розладами функцій, що забезпечують процес читання. За ступенем вираженості розрізняють: **алексію** — повну неможливість оволодіння читанням або повну його втрату, та **дислексію** — труднощі в оволодінні читання та дефект його формування.

Дисграфія — це частковий розлад процесу письма, пов'язаний з недостатньою сформованістю психічних функцій, що беруть участь у реалізації та контролі писемного мовлення.

Алалія

Алалія у дітей - відсутність або недорозвинення мовлення внаслідок органічного ураження мовних зон кори головного мозку у внутрішньоутробному або ранньому періоді розвитку дитини. **Алалія** - одна з важких і стійких форм патології мовної діяльності. Багато дітей з алалією не опановують мовленням як знаковою системою і залишаються немовленнєвими або майже немовленнєвими і навіть до часу вступу до школи.

У сучасній логопедії алалію поділяють на 2 основні форми - **Експресивна (моторна)** алалія і **Імпресивна (сенсорна)** алалія. Існує так само їх поєднання - **сенсомоторна алалія**. Все це класифікація алалії. Експресивна (моторна) алалія - це системне недорозвинення експресивного мовлення центрального органічного характеру. Імпресивна (сенсорна) алалія - це мовленнєве порушення центрального генезу, що проявляється в нездатності дитини розуміти звернене мовлення внаслідок недостатності роботи мовнослухового аналізатора.

Загальне недорозвинення мови (ЗНР) Загальне недорозвинення мови проявляється різними складними мовними розладами. Ці розлади можуть варіювати від зв'язного мовлення з залишковими елементами лексико-граматичного та фонетико-фонематичного недорозвинення до повної відсутності загальнозвживаного мовлення і залежать від рівня формування компонентів мовленнєвої системи. Категорія дітей із ЗНР прийнято ділити на 3 групи: **Неускладнені форми ЗНР**. До даної групи належать діти з мінімальною мозковою дисфункцією: незрілістю емоційно-вольової сфери, недостатньою регуляцією м'язового тону, моторних диференційованих рухів. **Ускладнені форми ЗНР**. У цій групі діти з психопатичними і неврологічними синдромами, такими як: гіпертензійно-гідроцефальний, церебрастенічний, гіпердинамічний, судомний. **Грубе недорозвинення мовлення**. Це діти з органічними ураженнями мовних відділів головного мозку, наприклад, при моторній алалії. Також, з урахуванням ступеня ЗНР, прийнято виділяти чотири рівні мовного розвитку, а саме:

Перший рівень мовленнєвого розвитку – «безмовні діти» – діти, у яких відсутня загальнозвживане мовлення.

Другий рівень мовленнєвого розвитку – діти з початковими елементами загальнозвживаного мовлення, що характеризуються бідністю словникового запасу і явищами аграматизму.

Третій рівень мовленнєвого розвитку – у дітей спостерігається поява розгорнутого фразового мовлення з недорозвиненням його звукової і смислової сторін.

Четвертий рівень мовленнєвого розвитку – це діти із залишковими недоліками у розвитку лексико-граматичної та фонетико-фонематичної сторін мовлення.

Фонетико-фонематичний недорозвиток мовлення (ФФМ)

Це порушення процесів формування звуковимовної системи рідної мови у дітей з різними мовленнєвими розладами внаслідок порушень сприймання та вимови фонем. ФФМ ділиться на легку, середню і важку ступінь, в залежності від вираженості дефектів звукової сторони мови:

Легка ступінь ФФМ Звукоскладова структура слова аналізується нормально, але спостерігаються порушення диференціації тільки дефектно вимовлених звуків.

Середній ступінь ФФМ Наявні грубі порушення звукового аналізу. Спостерігається недостатня диференціація значного числа звуків, різних фонетичних груп. Але їх артикуляція в усному мовленні сформована достатньо.

Важка ступінь ФФМ

Відзначається глибоке фонематичне недорозвинення, що виражається в несприйнятті звуків на слух, дитина їх не розрізняє, не здатна виділити звуки в слові і не може встановити їх послідовність.

Затримка мовленнєвого розвитку (ЗМР)

Це відсутність мовлення або значне його відставання у дітей раннього віку. Якщо вчасно не помітити відставання у мовленнєвому розвитку малюка, ЗМР може перерости у складний системний розлад — загальний недорозвиток мовлення, який важко подолати.

Чистомовка

Ру-ру-ру — не псуй кору.
Ри-ри-ри — книжку бери.
Ре-ре-ре — нас чекає море.
Ір-ір-ір — великий двір.
Ір-ір-ір — голландський сир.
Ар-ар-ар — перекидний календар.
Ор-ор-ор — дозріває помідор.
Ер-ер-ер — у полі комбайнер.
Ур-ур-ур — не ганяйте кур.

Скоромовки

Запитала риба рака:
— Де ти, брате, зимував?
— Я, сестрице-милолице, У корчах хатинку мав!

Віршик

Радісно «Р» нам слова промовляє.
Радість у кожному слові сіяє,
Радісний, рідний, розумний ти мій,
Рідкісний, райдужний, роботящий...
А ще й *розважливий* який!

Потішка

— Рік у рік біля воріт Риє нірку чорний кріт. Рік
у рік скриплять ворота: — Рив би ти її
навпроти! Рипи-скрипи, не рипіть! Риє там, де
хоче рить.

Коли поряд діти з особливими освітніми потребами

Подивіться фільм «Що трапилося з крокодилом?» та організуйте його обговорення :

- ✚ Як жив крокодил? Чим відрізнялася його життя від інших крокодилів?
- ✚ Хто вилупився з яйця, яке висиджував крокодил?
- ✚ Як поставився крокодил до пташенят, що вилупилися?
- ✚ Чому крокодил говорив, що це «ганьба»? Що запропонував крокодилу його друг? Чому?
- ✚ Що відповів тато-крокодил своєму другові? Чому?
- ✚ Чому «інший» дитинча крокодила викликав таке ставлення у інших крокодилів?
- ✚ Чому тато-крокодил радів («гарчав всю ніч»), що його пташеня перестрибнув через кущ?
- ✚ Чому навчився тато крокодил у свого несхожого нане інших дитинчат?
- ✚ Чи зміг би тато-крокодил навчитися цьому, якби у нього народився, як у всіх крокодилів маленький крокодил? Що це означає? ..

Подивіться мультиплікаційний фільм «Їжачок повинен бути колючим». Складіть докладний план обговорення змісту мультфільму з дітьми Мета обговорення – формування ціннісного шанобливого ставлення до різноманітності і особливостей дітей.

ЮРИДИЧНА АДРЕСА:
Хмельницька обл.,
м. Кам'янець-Подільський,
вул. Гагаріна, 30 № тел.. 9-18-07
Сайт «Дзвіночок» Поштова
Скринька dzvino4ok.dnz20@gmail.com